

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ГЕОГРАФИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

Қазақстан 2050

III ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФАРАБИ ОҚУЛАРЫ

Алматы, Қазақстан, 4-15 сәуір, 2016 жыл

Студенттер мен жас ғалымдардың

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

атты халықаралық ғылыми конференциясының
МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 11-14 сәуір, 2016 жыл

III МЕЖДУНАРОДНЫЕ ФАРАБИЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ

Алматы, Казахстан, 4-15 апреля 2016 года

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции
студентов и молодых ученых

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 11-14 апреля 2016 года

III INTERNATIONAL FARABI READINGS

Almaty, Kazakhstan, 4-15 April, 2016

MATERIALS

of International Scientific Conference
of Students and Young Scientists

«FARABI ALEMI»

Almaty, Kazakhstan, 11-14 April, 2016

**МАЗМУНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT**

Adilkhan A.M. Urbanization as global socio - economic process	3
Akhmetkali A. GIS education for sustainable development	4
Айтуар М.Ф. Оңтүстік Қазақстан облысы халқының қоныстану ерекшеліктері	5
Аубакирова Г.Б. Астана агломерациясын дамыту перспективалары	6
Аязова А.К. Солтүстік Қазақстан аймағындағы туристік-рекреациялық ресурстарды дамытудың мүмкіндіктері	7
Әділханова Ғ.Н. Изменение климата Восточного Казахстана (на примере г. Усть-каменогорска) за 1996-2015гг	8
Әлке М.С. Географиялық атауларды жүйелеудегі әлемдік іс-тәжірибелер	9
Байсалбекова М.А. Влияние глобализационных процессов на современную демографическую ситуацию в Республике Казахстан	10
Беймбетов А.А. Алматы облысы ауылшаруашылығында жер ресурстарын пайдалану мәселелері	11
Дарибаева А.С. Қызылорда облысының жер қорын ауыл шаруашылығында тиімді пайдаланудың экономикалық-географиялық мәселелері	11
Есенбаева И.О. Заманауи технологияларды географияны оқытуда пайдаланудың тиімді жолдары	12
Жанабаева М.Р. Оңтүстік Қазақстан облысы ауылшаруашылық мақсатындағы жерлердің экологиялық қауіпсіздігі: қазіргі жағдайы және бағалау	13
Жандар Д.Н. Шу-Сарысу өзендері алабының қазіргі геоэкологиялық жағдайы	14
Жұмабекова Қ.Ж. Шымкент агломерациясындағы «жалған урбанизация» мәселелері	16
Жұмағалиева Л.Қ. Қазақстан Республикасының көші-қон үдерістері	17
Жумадилова Б.Ж. Шарын өзенінің алабын ғарыштық суреттерді пайдалану арқылы картографиялау	18
Иканова А.С. Алматы қаласының тұрмыстық қатты қалдықтарды басқару жүйесін ұйымдастыру мәселелері	19
Ильясова П. Оңтүстік Қазақстан облысы халқының қоныстану ерекшеліктері	20
Иманалиев А.Ы. «Көлсай көлдері» мұтн аумағының топырақтық карталарын құрастыру негіздері	22
Искендерова Н. Кіші Алматы өзенінің алабындағы сел қалыптастырушы факторлар рөлінің ерекшеліктері	23
Кадылбеков М. Алақол көлінің этнографиялық ескерткіштерінің туризмді дамытудағы орны	24
Камалбекова А. Проблемы рационального использования водных ресурсов стран Центральной Азии	25
Қанафия Э.А. Шығыс Қазақстан облысы халқының қоныстану ерекшеліктері	26
Кұдайбергел А.Н. Оңтүстік Қазақстан облысында мақта кластерінің дамуы	27
Махаматжанов Х.О. Санкции как метод геоэкономического воздействия	28
Мәжитов А.Д. Оңтүстік Қазақстан облысындағы суармалы егіншілікті дамыту мәселелері	29
Нариман Л. Казахстан в системе экономической интеграции евразийского экономического союза	30
Нигметова А.К. Алматы қаласын ауыл шаруашылық өнімдермен қамтамасыз етудің жолдары	31
Нуркабек М.М. Қазақстан Республикасындағы экономикалық көші-қонға жұмыссыздықтың әсері	32
Орнекешова Б.Н. Ауыл шаруашылығын жүргізу жүйесі тұрғысынан қарағанды облысын табиғи шаруашылық аудандарға бөлу және ауыл шаруашылық аудандастыру	32
Табылдина А.Т. Іле Алатауы солтүстік беткейінің агроландшафтарының ерекшеліктері	33
Таниртаева Е. Е. Раздельный сбор и сортировка твердых бытовых отходов	34
Темірәлі А.М. Оңтүстік Қазақстан экономикалық ауданы облыстарының болашақ даму стратегиялары	35
Туркешова Ж. Алматы қаласының еңбек ресурстары	36
Шенгелбаева Б.Қ. Оңтүстік Балқаш маңы аумағының қазіргі кезеңдегі бедертүзілу үдерістері	37
Эркенбекқызы Б. Исламское государство: теория и практика	38
Әбдікәрімова А.Қ. Алматы қаласында жылжымайтын мүлікті бағалау ерекшеліктері	39
Жарғак А. Нерациональное использование сельскохозяйственных земель	40
Кенесбаева Қ. особенности формирования рынка земли в г.Алматы	41
Косымов Н.М. Алматы облысы қарасай ауданның жер ресурстарын кадастрлық бағалау мен нарықтық бағасын талдау	42
Махаева А. Анализ условий и факторов, влияющих на стоимость земли в г.алматы	42
Молдағалиева Н.Г. Особенности зонирования земель города атырау для целей оценки и налогообложения	43
Оқасов Қ.Е. Алматы облысы Қарасай ауданының жер ресурстарын пайдалану және басқару	45

Әдебиеттер тізімі:

- 1) «Геодезия и картография» журналы 2014-9, 9- 10 бб.
- 2) Закономерности структурной организации геосистем бассейна р. Шарын и вопросы рационального природопользования. Керимбай Н.Н., Алматы, 2008. 45-46 бб.
- 3) Устьевые участки рек гидролого-морфологические процессы: Учебное пособие. Абдрасилов С.А. Алматы: Қазақ ун-ті, 1998. 116 б.
- 4) Бассейн реки Чарын. Словарь- справочник по физ.географии. Науменко А.А. Попов А.В. Мектеп, 1996.106 б.
- 5) «Водное хозяйство Казахстана» журналы, 6(56), 2013. 43 б.

АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ ТҰРМЫСТЫҚ ҚАТТЫ ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Иканова А.С.

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
dis-asel@mail.ru

Ғылыми жетекшісі: г.ғ.к., доцент Калиаскарова З.К.

Қазақстанның ірі қалаларының бірі, «Оңтүстік Астана» деген атпен әйгілі Алматы қаласы қазіргі кезде еліміздің ірі мегаполисі, еліміздің ғана емес, жалпы Орта Азия өңірінің саяси, ғылыми, мәдени, қаржы және өнеркәсіп орталығы. Қала ірі демографиялық және еңбек әлеуетіне ие. Қазақстан Республикасының статистика Агенттігінің мәліметтері бойынша 1.01.2015 жылғы нәтижелері сай халық саны 1 548 354 адамды құрап, аумағы 68 200 га, еліміздің барлық халқының 9 % ие. Экономикалық белсенді халық үлесі - 65,8 %, қаладағы жұмыспен қамтылу – 94,3 % құрады. 2016 жылғы 1 ақпандағы жағдай бойынша тіркелген заңды тұлғалардың саны 362 051 бірлікті құрады, жұмыс істеп тұрған заңды тұлғалардың саны 223 416-ті құрады, оның ішінде 214 608 бірлік шағын кәсіпорындар (100 адамнан кем) [1].

Республика бойынша экономикалық-әлеуметтік дамудың жоғарғы қарқынына ие Алматы қаласында халық санының өсуі, тұтыну деңгейінің жоғарылауы, қызмет атқарушы заңды тұлғалар санының артуы олардың тұрмыстық қатты қалдықтар (ТҚК) көлемінің артуына алып келді. Сонымен қатар, халықтың экологиялық мәдениетінің төмен болуы, қатты тұрмыстық қалдықтар көлемінің ұлғаюы, қалдықтарды қайта өңдеу мен жинау жүйесінің дамымағандығы, рұқсат етілмеген жерлерде қоқыс орындарының пайда болуы, ТҚК-ды қайта өңдеу заманауи инфрақұрылымның жоқтығы қаланың экологиялық жағдайының нашарлауына әкеп соқтырады.

Мақалада өзекті мәселелердің бірі Алматы қаласының қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару жүйесіндегі, ТҚК-ны қалыптастырушы негізгі қатысушылар, тұтыну қалдықтарының айналымы, ұйымдастыру ерекшеліктері сияқты мәселелер Алматы қаласы мысалында қарастырылып, тұрмыстық қатты қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру сұрақтары зерттелді. Ізденісті орындау барысында тақырып бойынша әдебиет көздері, ресми статистикалық және Алматы қаласы әкімдігінің есептік материалдарына талдау жасалды.

Алматы қаласының Әкімдігімен ТҚК-ды тиімді ұйымдастыру мәселелерін шешу үшін түрлі бағдарламалар әзірленуде, олардың бірі «Алматы қаласының 2011-2015 жылдар аралығында даму бағдарламасы» аясында «Алматы қаласында қалдықтарды басқару жүйесін құру, қалдықтарды кәдеге жарату бойынша қазіргі заманғы талаптарға сай келетін және қалалық жерлерде тиімді санитарлық жағдайды қамтамасыз ету» міндеттері қойылып, тұрмыстық қатты қалдықтарды кәдеге жарату мөлшерін 2011 ж. 5,5 %, 2015 ж. 7 %, жеткізу талаптары қойылған [2]. Алматыда 2014 жылы ҚР Статистика агенттігінің мәліметі бойынша тұрмыстық қатты қалдықтарды кәдеге жарату пайыздық мөлшері 0 % -ды құрады [1].

Іс жүзінде пайда болатын барлық қалдықтар қайта өңдеусіз қоқыс орындарына жіберіледі. Қоршаған орта жағдайына байланысты өзекті мәселелердің бірі өндірістік қалдықтарды жинау, қауіпсіз ету, көму және қайта өңдеу болып табылады. Қалада қалдықтардың екінші ретгі қайта өңдеу дамымаған, шаруа субъектілерінің экономикалық ынталандыруы мен инфрақұрылымының жоқтығы байқалады. Жыл сайын көп мөлшерде қалдықтардың жиналу мәселесі өндіріс орындарының материалдарды көп жұмсауымен, қолданылатын технология мен шикізат пен материалдарды максималды түрде қайта өңдемеуімен байланысты. Қаладағы көп ұйымдардың сипаты ресурс пен материалды көп қолдануымен және сәйкесінше осыдан көп қалдықтың пайда болуы тән.

Қаланың коммуналды қалдықтарды жинау мен тасымалдау саласында 31 қоқыс шығаратын ұйым айналысты, олардың ішінде қала аумағының 70 % көлемінде «Тәртіп» АҚ-мы жұмыстарды атқарады.

Алматы қаласында қалыптасатын тұрмыстық қатты қалдықтар Қарасай ауданында орналасқан қалалық полигонда жинақталады, бірақ қазіргі таңда полигон өз әлеуеттік мүмкіндіктерін тауысқан. Қалдықтардың бір бөлігі қала маңындағы кіші полигондарға о (ЖШС «Асар-С», ЖШС «Енбек») тасымалданады, ТҚҚ-дың көдейуіне байланысты, олардың залалсыздандырылмауының нәтижесінде қоршаған ортаның экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық ластануы қауіпі туындауда [3].

2014 жылы Алматы қаласында 600 565 тонна қоқыс жинақталып, тасымалданды. Оның негізгі 41 % тұрмыстық қалдықтарға теңелген өндіріс қалдықтарын құрады, 36 % - үй шаруашылығының қалдықтары, 21 % - көшелерден жинақталған қоқыс құрады, 1 % - сауда орындарының жинақталған, 1,1 % - саябақтар аумағындағы қоқыс, 0,1 % - құрылыс алаңдарындағы қалдықтар мөлшері болып, ТҚҚ-тар қалыптасуы мен жинақталуының құрылымын құрады.

Жинақталған қалдықтардың 24 % мемлекеттік кәсіпорындар, 76 % жеке меншік меншік кәсіпорындары тасымалдайды. Қала бойынша 7 кәсіпорын қалдықтарды сұрыптау, қайта өңдеу және қалдықтарды тұндыру айналысады.

Алматы қаласында тұрмыстық қатты қалдықтардың морфологиялық құрамы 2014 жылғы мәліметтер бойынша 24 % азық-түлік қалдықтарын, 11 % шыны өнімдерінің қалдықтарын, 16 % қағаз бен картонның қалдығын және 17 % полимерлердің қалдығын құрады [1].

Алматы қаласы аумағында қалдықтардың ескі фракцияларын қайта өңдейтін орта және кіші бизнеспен айналысатын 25 мекеме айналысады. Олардың ішінде: 6 – макулатура, 3 – полиэтилен мен пластмасса, 3 – медициналық қалдықтар, 2 – құрамында сынап кездесетін құралдар мен бұйымдар, 3 – түсті металл, 1 - өңделген аккумуляторлар, 1 - шыны, 1 –тоқыма өнеркәсібінің өнімдері, 1 – қолданылған шиналар және басқалар Алматы қаласы бойынша қоқыстарды жинау мен қайта өңдеумен айналысады [1].

Тұрмыстық қолданыс нәтижесінің қалдықтары бір жағынан, қоршаған ортаны ластайтын негізгі ластағыштар болса (жыл сайын жүздеген миллион тонна қалдықтар түзіледі), екінші жағынан қайта өңдеу мен екінші рет қолдануға жарамды бағалы өнімдер жиынтығы болып саналады. Сол себепті тұрмыстық қатты қалдықтар мәселесі күрделі, кешенді мәселе, оны жүйелі түрде экономикалық, экологиялық, технологиялық, құқықтық, әлеуметтік, ғылыми, ақпараттық және басқа да аспектілер аясында жіті қарастырып, зерттеу қажет [4].

Тұрмыстық қатты қалдықтар мәселесін зертеудің маңызды бағыттарының бірі ТҚҚ көлемін басқаруды ұйымдастыру мәселелерін кешенді түрде шешу арқылы қалдықтарды жинау және жою жүйесін қолайлы ету қажет.

Әдебиеттер тізімі :

1. Агентство по Статистике Республики Казахстан, Бюллетень «О сборе, вывозе, сортировке и депонировании коммунальных отходов за 2013 год» Электронный ресурс: // <http://stat.gov.kz>
2. http://almatytourism.kz/downloads/PRT_rus.doc «Программа развития города Алматы на 2011 – 2015 годы»
3. Отчет о научно-исследовательской работе по теме: «Определение норм образования накопления твердых бытовых отходов» КГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования г. Алматы». 2014 г.
4. «Нуркеев С.С., Арғанчеева А.Г., Утегулов Н.И., Кембаев Б.А., Ергужиева Г.Б., Карабаев Ж.А. Проблемы обезвреживания и утилизации ТБО: Аналитический обзор. – Алматы: КазГосИНТИ. 2005. – С. 128.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ХАЛЫҚЫНЫҢ ҚОНЫСТАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Ильясова П.

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

6290600@mail.ru

Ғылыми жетекші: г.ғ.к., доцент Акашева Ә.С.

Оңтүстік Қазақстан облысы халқының қоныстану ерекшеліктері қарастырылады.

Түйін сөздер: шөл ландшафттары, инфрақұрылымының дамуы, табиғи өсімі

Оңтүстік Қазақстан облысында мекендердің басым бөлігі өзендер жағасында, өзендердің таудан жазыққа шығатын жерінде, немесе егін шаруашылығын дамытуға мүмкіндік болатын жерлер мен тегістеу жерлерде орналасқан.

Облыс аумағының басым бөлігі шөлді ландшафттар болып келеді. Облыстың оңтүстік батыс және Қаратау мен Шу өзені арасындағы солтүстік бөліктерін Қызылқұм мен Мойынқұмның құмды шөл табиғат кешендері, Шу өзенінен солтүстік бөлігін Бетпақдаланың сазды шөл ландшафттары алып жатыр. Бұл аумақ негізінен адам сирек қоныстанған аймағы болып келеді, әсіресе Бетпақдала мен